

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKAAPPELAFDELING

In die saak tussen

WILLEM JACOBUS BOSMAN

APPELLANT

en

DIE STAAT

RESPONDENT

CORAM : JOUBERT, HEFER et NESTADT ARR.

AANGEHOOR : 24 AUGUSTUS 1989.

GELEWER : 11 SEPTEMBER 1989. .

UITSPRAAK : J J F HEFER AR.

U I T S P R A A K

HEFER AR :

Die appellant is in die hof a quo skuldig bevind aan moord en ter dood veroordeel. Wat in hierdie appèl ter sprake is, is die verhoorhof se bevinding dat daar geen versagende omstandighede was nie.

Aan die begin van 1987 het die appellant, pas na sy agtiende verjaardag, met sy militêre diensplig begin. 'n Paar maande later is hy bevorder tot onderkorporaal en na Alexandra naby Johannesburg oorgeplaas. Gedurende Augustus of September van dieselfde jaar is hy egter weens wan-gedrag van sy rang onthef. Op 11 September 1987 het hy 'n diensgeweer en patrone gesteel en gedros. Hy het 'n paar dae by sy suster in Potchefstroom vertoef en toe geryloop Kaaptoe waar sy ouers gewoon het. Omdat sy pa hom vroeër

die huis belet het, het hy egter nie soontoe gegaan nie
maar by ander familieleden en vriende tuisgegaan en selfs
'n nag of twee in 'n bos naby Bergrivierstasie deurgebring.

Op Saterdag 26 September 1987 het hy, met die gesteelde

geweer in 'n drasak versteek, voetgeslaan na Saldanha. Langs

die pad het Mnr Izak Coetzee hom opgelaai. Nadat hulle 'n

end gery het, het hy die geweer tevoorskyn gebring en Mnr

Coetzee gedwing om om te draai en met die grondpad na Kerse-

fontein af te draai. Langs die grondpad het hy Coetzee

eers uit die motor en toe te voet na die Bergrivier gedwing.

Daar het hy hom doodgeskiet, die lyk in die rivier gegooi, en

met Coetzee se motor waarin laasgenoemde sy geld agtergelaat

het, na 'n vriend se huis in Belville gery. Daar het hy

die Saterdag-en Sondag geslaap. Maandagoggend het die

vriend se moeder toevallig 'n radioberig oor Mnr Coetzee se verdwyning gehoor. Omdat die beskrywing in die berig van laasgenoemde se voertuig ooreengekom het met die motor waarmee die appellant daar aangekom het, het sy die polisie ontbied en appellant is aangehou. Aanvanklik het hy 'n leuenagtige verduideliking gehad vir sy besit van Coetzee se voertuig maar later het hy die polisie vertel wat gebeur het en hulle na die lyk in die Bergrivier geneem.

Dit is onnodig om die verduideliking te beskryf wat die appellant by die verhoor aangevoer het vir sy optrede. Die verhoorhof het dit tereg as leuenagtig verwerp en bevind dat hy langs die die pad na Saldanha op die uitkyk was vir iemand wat hy kon beroof en met daardie doel voor oë agter by die oorledene in die motor geklim en later

die geweer op hom gerig het. Dit is verder bevind dat hy die oorledene na die rivier geneem het "met as een, indien nie die enigste, van die moontlikhede, om die man dood te skiet en uit te wis". Ten slotte is bevind dat hy die oorledene daarna met direkte opset doodgeskiet het. Benewens die moord is hy ook aan roof skuldig bevind.

Reeds by sy verskyning in die landdroshof is die appellant vir waarneming na die Valkenberg hospitaal verwys. Die psigiaters wat hom daar ondersoek het, het bevind dat hy psigopatiesse neigings het. Een van die psigiaters, Dr Zabow, het by die verhoor getuig dat, hoewel die appellant beskou moet word as "an individual of serious personality disorder functioning with psychopathic traits", hierdie toestand nie primêr bygedra het tot die appellant

se optrede die betrokke dag nie. Impulsiwiteit, het Dr Zabow verduidelik, is een van die trekke van 'n psigopaat. Appellant se optrede die betrokke dag was geensins impulsief nie maar beheerst en berekend. "There was a controlled behaviour. There wasn't an impulsive act and then nothing more. There was a sequence of complex behaviour and thought out actions", het Dr Zabow getuig. Hy was deeglik bewus van die onregmatigheid van sy optrede en sy psigopatiese toestand het slegs daartoe bygedra tot die mate dat sy egosentrisme en gebrek aan emosie met gepaardgaande gevoelloosheid teenoor andere hom in staat gestel het om die oorledene koelbloedig in eie belang te vermoor.

Uit die getuienis blyk dit verder dat die

appellant 'n uiters ongelukkige jeuglewe gehad het. Daar was voortdurende struwelinge tussen sy ouers en later tussen hom en sy vader wat daarop uitgeloop het dat hy sy vader te lyf gegaan het en die huis belet is. Dit was kort voordat hy met sy diensplig begin het. Hy was 'n onwillige en aggressiewe leerling wat op skool swak presteer het. Uiteindelik het hy in 'n verbeteringskool beland nadat hy iemand ernstig aangerand het. Daar het hy std 8 deurgekom teen die einde van 1986.

By die verhoor is die appellant se ongelukkige jeugjare, sy psigopatiese toestand en natuurlik sy jeugdigheid as versagtende omstandighede aan die verhoorhof voorgehou. Die hof het egter bevind dat daar geen versagtende omstandighede was nie. Wesenlik kom die redes wat

in die uitspraak oor versagtende omstandighede vir hierdie bevinding aangevoer is daarop neer dat, hoewel die appellant se ongelukkige jeugjare enige hof met 'n mate van deernis vervul en waarskynlik bygedra het tot die persoonlikheidsgebrek waaraan hy tans ly, daardie gebrek sy optrede beïnvloed het slegs tot die mate deur Dr Zabow beskryf, en dat sy jeugdigheid geen rol gespeel het nie. In die lig van die beweegrede vir die moord ("omdat hy gevoel het dat dit 'n oplossing vir sy probleem is, die probleem synde dat hy op daardie stadium reeds misdadig opgetree het met 'n vuurwapen teenoor hierdie man; dat hy in elk geval 'n voortvlugtige voor die militêre gesag en die gereg was en dat hy bevrees was dat hierdie man hom aan die man sou bring") en dat dit appellant se eie

optrede was wat hom in hierdie situasie laat beland het,

en die weersinwekkende manier waarop hy die oorledene om

die lewe gebring het, was die hof van oordeel dat appel-

lant moreel nie minder verwytbbaar is vir sy optrede nie.

Die verhoorregter het die hof se sienswyse soos volg ge-

formuleer:

"In agternabeskouing op die waarskynlikhede van alles, is dit vir ons duidelik dat die beskuldigde daar gestaan en wag het vir die regte persoon om op te daag sodat hy hom kon beroof. Om hierdie man dan onder bedreiging van 'n geweer in sy eie motor te neem en vir myle te laat ry tot by 'n afgeleë plek, hom te laat uitklim en dan amper 'n kilometer ver deur moerasgebied aan te jaag tot in die afgeleë dele van die riviervallei en hom daar koelbloedig dood te skiet sodat die man hom nie later kan identifiseer nie. Die geheelbeeld en omstandighede en onderliggende motiewe aan die moord, kom ons in ons waarde-bepaling van die morele aspekte van hierdie misdryf so weersinwekkend en aaklig voor dat ons

die feit dat hy tot 'n mate deur sy psigopatiese gebreke in die posisie geplaas is waarin hy hierdie ding begin en beëindig het, dat ons dit nie as versagting kan sien nie. Jeugdigheid of onvolwassenheid is 'n faktor wat ons baie deeglik oorweeg het, maar ons kom tot die gevolgtrekking dat sy jeugdigheid in hierdie geval hoegenaamd geen verband hou met die pleging van hierdie misdryf nie. Daar was geen druk op hom geplaas óf deur omstandighede óf deur ander persone wat vanweë sy jeugdigheid en onervarenheid, hom hierdie misdrywe laat pleeg het nie. Hy het op sy eie hieroor besin. Hy het dit gedoen omdat hy geld nodig gehad het, omdat hy waarskynlik ook 'n motor nodig gehad het om mee rond te ry. Sy jeugdigheid of onvolwassenheid het in hierdie besluit om hierdie misdrywe te pleeg ten einde dit te bekom, in ons oordeel geen rol gespeel nie."

Appellant se advokaat in hierdie hof kon geen mistasting in die verhoorhof se redenasie aan ons uitwys nie en ek kan ook geen mistasting daarin vind nie. Uit beslissings soos dié in S v Nell 1968(2) S A 576 (A) op

580 G-H en S v Pieterse 1982(3) S A 678 (A) op 683 H -

684 C blyk dit dat 'n psigopatiese persoonlikheidsgebrek van 'n moordenaar nie noodwendig sy optrede minder laakbaar maak nie en dat dit in elke geval die taak van die verhoorhof is om die laakbaarheid van sy optrede te beoordeel in die lig van die feite. By hierdie beoordeling speel die graad van die gebrek en die mate waartoe dit die optrede beïnvloed het klaarblyklik 'n belangrike rol. In die onderhawige geval was die appellant ten spyte van sy gebrek, in staat tot volkome wilsbeheersing en om die onregmatigheid van sy optrede ten volle te beseef. Sy optrede die besondere dag openbaar geen teken van impulsiwiteit nie; alle aanduidings is, inteendeel, dat hy met kille berekening te werk gegaan het. Met die ver-

hoorhof se bevinding oor die beperkte rol wat appellant
 se persoonlikheidsgebrek gespeel het, kan nie fout gevind
 word nie. Dieselfde geld vir die bevinding dat sy jeug-
 digheid geen rol gespeel het nie. In sy evaluering van
 die morele laakbaarheid van appellant se optrede het die
 verhoorhof tereg sy beweegrede en die weersinwekkenheid
 van sy daad in aanmerking geneem (S v McBride 1988(4) 10
 (A) op 24 B-D). By gebrek aan enige mistasting sal
 hierdie hof nie met die verhoorhof se evaluering inmeng
 nie tensy dit een is wat geen redelike hof kon gemaak het
 nie (S v Nell (supra) op 580 C, S v McBride (supra) op
 19 A-B). Van die bevinding in hierdie geval kan dit hoe-
 genaamd nie gesê word nie en daar bestaan dus geen rede
 vir inmenging nie.

Die appèl word van die hand gewys.

J J F HEFER AR.

JOUBERT AR

STEM SAAM.

NESTADT AR